

Bz
8488

NEDERLANDS VOLKSHERSTEL
AFDEELING 'S-GRAVENHAGE

IN

1945

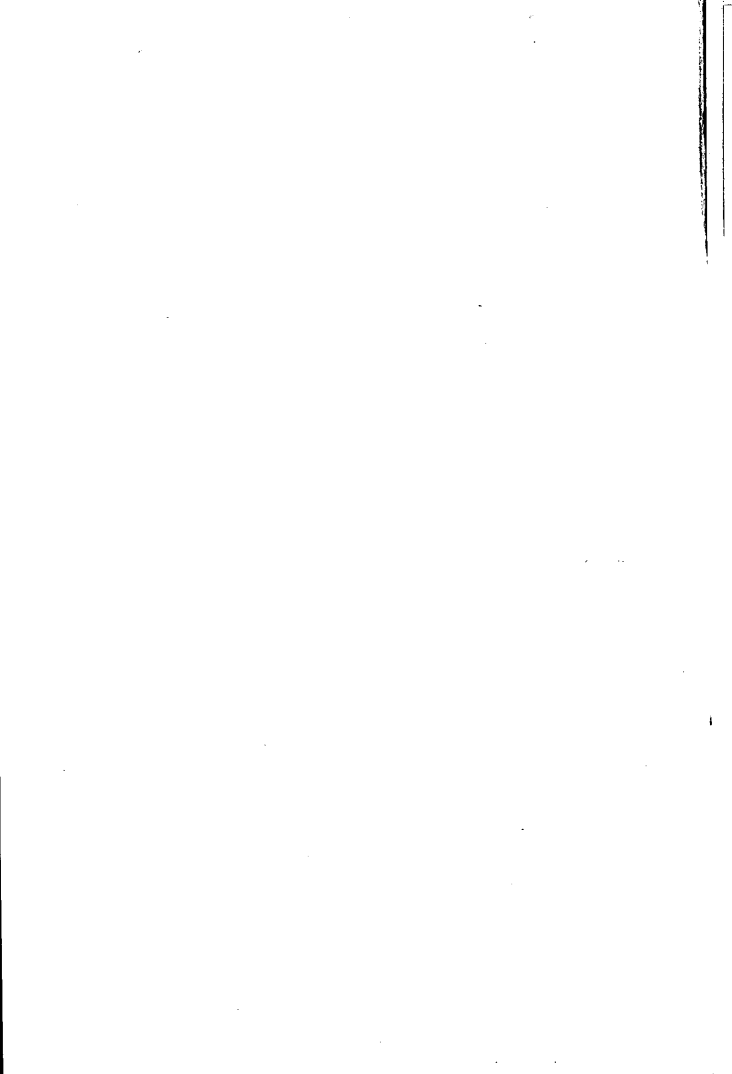
7 maanden

Moeizame Opbouw

na

60 maanden

Systematische Afbraak

NEDERLANDS VOLKSHERSTEL

AFDEELING 'S-GRAVENHAGE

Bankier:

Ned. Handel Mij 's-Gravenhage

Kantoor: Kneuterdijk

*

Postrekening 9600

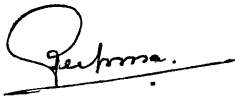
*

'S-GRAVENHAGE, April 1946

TOLWEG 1

Hiermede hebben wij het genoeg
U aan te bieden het verslag van onze
Afdeeling over 1945 onder den titel
„7 maanden Moeizame Opbouw na 60
maanden Systematische Afbraak”.

NEDERLANDS VOLKSHERSTEL

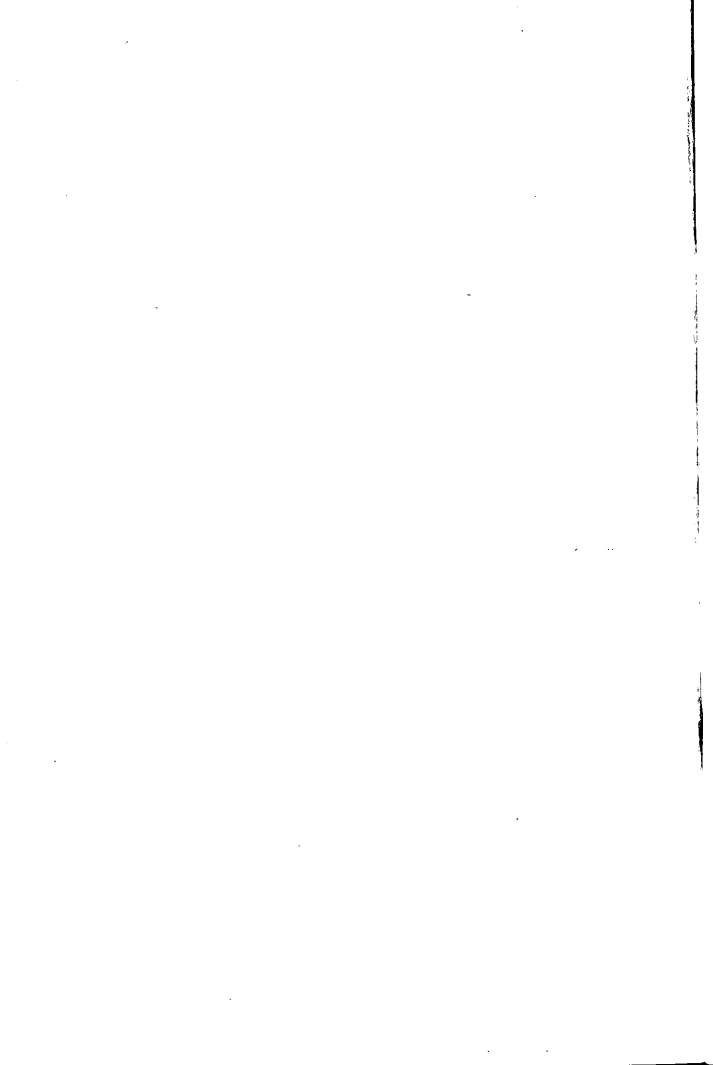
Directeur,

Adjunct-Directrice,

Adjunct-Directeur.

BESTUUR

Th. Ligthart (Voorzitter),
Dr. J. C. Hooykaas
(Ondervoorzitter),
Mr. H. M. L. H. Sark (Secretaris),
Jhr. D. G. de Graeff
(Penningmeester),
Rector W. A. E. Bokeloh,
Mevrouw E. van den Bosch—
De Jongh,
D. E. Goedhart,
Dr. F. J. M. A. H. Houben,
Ds. J. C. J. Kuiper,
W. J. de Langen,
J. J. van Langen,
Mevrouw J. S. A. Luth—Kok,
Mejuffrouw M. Romme,
G. Venema,
Ds. A. J. Wormgoor.

DIRECTIE

J. R. Bergsma (Directeur),
H. F. Diesbergen
(Adjunct-Directeur),
Mejuffrouw N. Ongerboer
(Adjunct-Directrice).

AFDEELING GOEDEREN — H.A.R.K.

Ir. J. C. M. van Winkel (Hoofd).

RAAD VAN ADVIES

Sectie Financiën:

Mevrouw E. van den Bosch—
de Jongh,

D. E. Goedhart,
Jhr. D. G. de Graeff,
Mr. P. Heering,
Mr. W. G. F. Jongejan,
W. J. de Langen,
F. Schiff,
G. H. van Swieten.

Juridische Sectie:

Jhr. Mr. E. C. U. van Doorn,
G. J. van Gendt,
Mr. W. G. F. Jongejan,
W. J. de Langen,
Mr. H. M. L. H. Sark,
Mr. J. H. J. Schmidt.

Medische Sectie:

Dr. H. Boom,
J. F. Kok,
C. Kruyt,
Dr. J. Obbink,
Dr. W. Schellekens,
Ds. A. J. Wormgoor.

Sociale Sectie:

J. W. van den Akker,
Rector W. A. E. Bokeloh,
Mr. W. F. K. Cost Budde,
J. C. Grimijser,
Mejuffrouw W. Jalink,
Ds. J. C. J. Kuiper,
J. J. van Langen,
Ds. A. W. Lazonder,
Mejuffrouw Mr. T. E. W. Lignac,
W. C. A. Riem Vis,
Mejuffrouw M. Romme,
B. Rog,
Mr. H. M. L. H. Sark,
W. G. Scheeres,
Meyer de Vries,
Dr. W. E. van Wijk,
D. van der Zwan.

Sectie Goederen:

J. W. van den Akker,

J. P. Ph. Beyerman,
Mevrouw E. van den Bosch—
de Jongh,

C. P. Damme,
E. A. P. Pieters,
Mevrouw W. P. A. Reitsma—
Valstar,

H. Smitskamp,
J. van der Toorn.

Geestelijke Sectie:

Rector W. A. E. Bokeloh,
Ds. F. Kleijn,
Ds. L. Oranje,
G. Venema,
Ds. A. J. Wormgoor.

Sectie Ontwikkeling en Ontspanning:

Dr. J. P. Chr. de Boer,
Dr. Mr. A. Buriks,
Dr. H. E. Greve,
J. J. van Langen,
Mejuffrouw E. Mesdag,
Mejuffrouw C. M. Renses,
Dr. D. G. G. van Ringlelestein,
D. van Staveren,
Dr. W. E. van Wijk.

Sectie Arbeid:

J. W. van den Akker,
G. Koning,
J. J. van Langen,
Mejuffrouw E. Mesdag,
H. R. Plomp,
Prof. Mr. B. C. Slotemaker,
J. van der Toorn,
Meyer de Vries,
D. van der Zwan.

Algemeene Sectie:

Jhr. Mr. E. C. U. van Doorn,
Ir. B. B. C. Felix,
G. J. van Gendt,
Mr. B. Ph. Baron van Harinxma
thoe Slooten,
H. H. J. van de Pol,
Mr. J. H. J. Schmidt.

INLEIDING.

Drie maal in veertig jaar luidde de noodklok over het Nederlandsche Volk. Drie maal gaf het Nederlandsche Volk het eenig mogelijke antwoord: het sloot zich aanéén en hielp. Ook in Den Haag.

De WERELDOORLOG van 1914—1918 gaf het aanzijn aan het KONINKLIJK NATIONAAL STEUNCOMITE, dat is opgericht door H. M. de Koningin en tot op heden als Stichting voortbestaat.

Het HAAGSCHE STEUNCOMITE lenigde den nood hier ter stede op grootscheepsche wijze. Het verleende steun aan werkloozen en zelfstandigen. Door het uitreiken van huurbonnen voorkwam het, dat ontelbaren uit hun woning werden gezet. Een Centrale Keuken werd opgericht, welke tienduizend porties per dag afleverde. De kolenvoorziening nam het Steuncomité mede ter hand. Kleine middenstanders kregen steun of crediet. Aan den nood van de Scheveningsche visschers werd speciaal tegemoet gekomen. Bejaarden werden niet vergeten. Schoenen, klompen en sajét werden aangevoerd en verdeeld. De wereldoorlog greep op ieder terrein des levens sterk in en overal waar nood te lenigen viel, stond het Haagsche Steuncomité gereed.

De groote economische CRISIS begon in 1929. Een economische vloedgolf brak baan en de dijken bezweken. Tienduizenden zagen den grond van hun bestaan onder zich wegzinken. De economische depressie had een groote geestelijke ontreddeering tot gevolg. Vele duizenden werklooze arbeiders, middenstanders zonder debiet, fabrikanten zonder afzet, voelden zich overbodige menschen. De jeugd „plukte den dag“ op een cynische, laag-bij-de-grondsche wijze. Er was immers geen „morgen“ meer voor haar. Morgen zou alleen nog valer en troosteloozer zijn dan vandaag. De geestelijke verwildering, welke hiervan het gevolg was, greep als een besmettelijke ziekte om zich heen en tastte zelfs de weinigen aan, aan wie de crisis in economisch opzicht was voorbijgegaan. In 1931 begrepen men dan ook, dat er iets moest gebeuren. Wat de enkeling niet vermocht, was wellicht mogelijk voor allen te samen. Teneinde hulp te bieden, waar de overheid niet helpen kon werd het NATIONAAL CRISIS COMITE in 1931 opgericht. Opnieuw gaf H. M. de Koningin het sein, doch thans nam H. K. H. Prinses Juliana als eere-voorzitster de leiding over. Het Haagsche Crisis Comité begon met één man, maar groeide in zeer korten tijd uit tot een groote organisatie, welke moedig en vaak met succes den strijd aanbond tegen de veelvoudige ellende, die de crisis teweeg bracht. Door jeugdclubs, vakcursussen, sport- en ontspanningstfondsen in eigen lokalen werd gepoogd leiding te geven aan de jeugd en jeugdige werkloozen. Menig klein winkelier

en ambachtsman zag de toekomst minder donker in door een gift of een klein handelscrediet. Een schoeiseldienst herstelde het schoeisel van werklozen. En verder werd op groote schaal hulp verleend in geld en vooral in kleding aan allen, die werklozensteun ontvingen en door langdurige werkloosheid gebrek aan kleding en dekking leden. Een wel zeer typische „crisis“-steun was de gratis verstrekking van groente, welke anders — weet U het nog, lezers van 1946? — tot bescherming van het prijspeil voor vernietiging bestemd werd.

Van crisisslachtoffer tot nationaal-socialist was voor velen slechts een kleine, maar noodlottige stap. Het noodlotsuur van ons eigen land werd hiermede ingeluid. Op 10 Mei 1940 betraden Duitsche soldatenlaarzen onzen bodem en toen het 7 Mei 1945 geworden was, hadden deze laarzen alles vertrapt, wat rechtop stond, bloeide en schoon was. Eén ding was ondanks al het persoonlijke leed behouden gebleven: de geest van het Nederlandsche Volk. Schier ongerept uitte hij zich in twee aspecten: in den geest van verzet en in den geest van het mededoogen. Het was deze geest van mededoogen, welke, nadat ten derden male, doch nu zwaarder dan ooit tevoren het leed over ons land was gekomen, het leven gaf aan NEDERLANDS VOLK-SHERSTEL, de derde organisatie in veertig jaar, bestemd om door gemeenschappelijke inspanning algemeene noodden te lenigen. Nooit was ons volk zoo geslagen, doch ook nimmer werd eenige organisatie zulk een grootsche taak toebedeeld.

VOOR DE BEVRIJDING.

Met gesloten deuren en vensters.

Ziet de dagen komen, spreekt de Heere, dat deze stad den Heere zal herbouwd worden, van den toren Handeël af tot aan de Hoekpoort. Jer. 31—38.

Gedurende de bezetting werden reeds plannen beraamd tusschen de illegaliteit en verschillende centrale organisaties als het Nederlandsche Roode Kruis, het Nationaal Fonds voor Bijzondere Noodden, met vertegenwoordigers van eenige Departementen van Algemeen Bestuur, het Interkerkelijk Overleg en de Unie voor Vrouwelijke Vrijwilligers om te komen tot een algemeene organisatie, welke de geheele hulpverleening aan slachtoffers van de oorlogsomstandigheden, onder wie de repatrieerenden, de bombardements- en verzetsslachtoffers en de Joden, kon overzien.

In 1944 benoemde de Regeering in Londen Mr. E. E. Menten tot

Regeringscommissaris voor Nederlands Volksherstel en in November van dat jaar werd door hem Nederlands Volksherstel in het leven geroepen. Door middel van geheime koeriers werd aanstonds een begin gemaakt met het opbouwen van de organisatie in ons land. In het geheim werden voorbesprekingen gehouden met de hierboven genoemde instellingen en in hoofdlijnen werd overeenstemming bereikt. Met het oprichten van de plaatselijke afdelingen werd begonnen en de opdracht, om in Den Haag een afdeling te stichten werd gegeven aan den Heer A. J. Th. van der Vlugt, die de eerste voorzitter werd van onze afdeling.

Op 10 Februari 1945 vond in alle stilte de constitueerende vergadering van de Afdeling 's-Gravenhage plaats. Dertig dames en heeren uit alle kringen der Haagsche bevolking namen daaraan deel. Aan de hand van de ontvangen instructies werden algemeene richtlijnen voor het werk vastgesteld. Naast het Dagelijksch Bestuur werden 7 secties benoemd, welke ieder op haar gebied deskundige voorlichting zouden geven. Het waren de financiële, de medische, de geestelijke en de sociale sectie, de secties voor steunverlening, ontwikkeling en ontspanning en de algemeene sectie.

Vooralsnog stond niet vast, op welke wijze men het werk moest aanpakken. De rampen, die Den Haag en haar bevolking zouden treffen, waren nog niet te overzien. Het bombardement van de Bezuidenhoutwijk op 3 Maart 1945 lag nog in het verschiet. Alvorens wij tot een beschrijving van het werk van de Afdeling 's-Gravenhage van Nederlands Volksherstel overgaan, willen wij een klein beeld geven, van wat de oorlog aan goed en bloed in onze stad heeft vernietigd.

's-Gravenhage in oorlogstijd.

De groote schade werd aangericht in de woonwijken. Niet minder dan 20.617 woningen, dat is 11 % van het totale aantal, werden afgebroken, vernield of onherstelbaar beschadigd.

Hierdoor werden 62.000 personen dakloos. Door de Bezuidenhout-ramp werden alleen reeds 10.000 gezinnen getroffen. De massale vernietiging en beschadiging van ontelbare inboedels is tot heden een bron van groot leed en ongerief voor tallooze oorlogsslachtoffers. Het openbare leven ondervindt nog steeds de gevolgen van de vernietiging van 389 fabrieken en werkplaatsen, 7 kerken, 24 scholen, 64 kantoorgebouwen, 11 openbare gebouwen en 10 ziekenhuizen en klinieken, waaronder het mooie en pas gebouwde Roode Kruis Ziekenhuis.

Niet minder dan 130.000 van de uit 500.000 personen bestaande Haagsche bevolking moesten verhuizen. 65.000 hiervan werden gedwongen naar elders te evacueeren. 34.500 arbeiders moesten huis en hof verlaten, waarvan 27.500 gedwongen in Duitschland te werk werden gesteld. Van de 17.000 Joden zijn thans nog slechts 1700 in leven. In den verschrikkelijken winter van 1944/45 kwamen 2135 personen van honger om, voor het grootste gedeelte mannen ouder dan 50 jaar. De zuigelingensterfte steeg onrustbarend. De verminderde weerstand tegen infectieziekten blijkt uit het groote aantal gevallen, dat in 1944 werd aangegeven. Dit aantal bedroeg toen 8529 gevallen tegen 541 in 1939. Vooral diphterie nam sterk toe. Het aantal gevallen van tuberculose bedroeg 4055 tegen

2410 in 1939. Voor zoover thans bekend is, zijn er in 1945 reeds meer dan 4000 nieuwe gevallen bijgekomen. Dit zijn de directe gevolgen van de lichamelijke ondervoeding, waaronder de geheele bevolking leed.

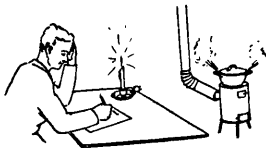
Een weekrantsoen van 500 gram brood, 3 kg. suikerbieten en 1 kg. aardappelen, welke nauwelijks te krijgen waren, had echter niet alleen lichamelijke gevolgen, doch deed ook een geestelijke verwildering ontstaan, die thans nog het leven beïnvloedt. Het eenige wat bloeide, was de zwarte handel, waaraan dan ook voor een groot gedeelte deze geestelijke ontreddeering te wijten is. Alles werd verkocht om geld te verkrijgen voor het koopen van voedsel op de zwarte markt. Een heel brood kostte f 60,— en aardappelen f 1,— per stuk.

De jeugd ging niet naar school, omdat de scholen wegens gebrek aan brandstoffen gesloten waren. Een groot gedeelte zou trouwens toch niet gegaan zijn, daar het ouderlijk toezicht door de tewerkstelling van den vader elders, niet meer voldoende was, hetgeen natuurlijk niet alleen deze zijde van het jeugdleven beïnvloedde, doch ook in ieder opzicht de jeugd tot een te gemakkelijke prooi maakte van de steeds slechter wordende omstandigheden.

Het gebrek aan textiel en schoeisel was een ramp op zichzelf. Kinderen liepen barrevoets. Voor kinderen, die in den groei waren, kon geen passende boven- en onderkleeding meer verschaft worden. Alle kleeding was tot op den draad versleten.

De bombardementsslachtoffers, die alle lijf- en linnengoed hadden verloren en die geen enkele mogelijkheid hadden om dit weer aan te vullen waren er het ergst aan toe. Tot slot memoreeren wij in dit al te summieere overzicht, dat behalve zij, die voor onze vrijheid sneuvelden, 943 burgers door oorlogshandelingen werden gedood, van wie 151 werden geëxecuteerd. De bovenstaande feiten vormen den achtergrond van het werk van onze Stichting en geven tevens de enorme taak aan, welke haar werd opgelegd.

Bij de heerschende desorganisatie van alle bedrijven en diensten over bijkans de geheele wereld kon van te voren reeds worden vastgesteld, dat in de meeste gevallen afdoende en zelfs een redelijke hulp niet op korten termijn mogelijk was. Deze is slechts te verwachten van het weer op gang komen van het economische leven. Desondanks bereidde Volksherstel zich reeds in zijn geheime periode voor op zijn taak. Tallooze bedekte vergaderingen en particuliere besprekingen werden gehouden, totdat op 7 Mei 1945 Volksherstel in deze stad in het volle daglicht zijn werk kon beginnen.

NA DE BEVRIJDING.

Naar buiten.

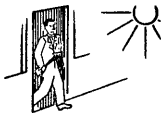
Daarna bouwden zij de stad en woonden daarin. Richt. 18—28.

Volksherstel stelde zich aan de Haagsche Bevolking voor met een manifest en in 7 openbare bijeenkomsten op verschillende punten van de stad, waar 7 maal 2 sprekers het woord hebben gevoerd. De samenkomsten werden opgeluisterd met muziek en eindigden met het Wilhelmus.

Deze bijeenkomsten, welke een massaal karakter hadden, toonden aan, dat het mogelijk was personen van alle gezindten en politieke groepeeringsen te doen samenwerken voor één doel: de wederopbouw van het Nederlandsche volk. Het manifest en de strekking van de toespraken waren met instemming en medewerking van alle partijen opgesteld.

De eerste zorg was het vinden van een gebouw, waar Volksherstel zijn werk kon verrichten, en het opzetten van de organisatie. De eenvoudigste dingen, die vroeger ondergeschikte employé's in orde brachten, vereischten thans de aandacht en de zorg van de Directie en het Bestuur. Het gebrek aan alles, wat een kantoor noodig heeft, van de kleinste dingen tot papier en schrijfmachines toe, de moeilijkheden van de telephoon, het ontbreken van vervoermiddelen, de chaos bij de gemeentelijke instellingen, kortom de totale ontreddering, waarin ons land nog maanden na den oorlog verkeerde, heeft ook het werk van Volksherstel op ieder gebied belemmerd.

Wij betrokken een paar kamers in het Gebouw Excelsior, vanwaar wij al gauw werden verdreven naar het vroegere gebouw van den Volksdienst in de Prinsestraat, dat voor het werk, waarvoor Volksherstel direct kwam te staan, veel te klein bleek. Na veel moeite konden wij beslag leggen op het gebouw Tolweg 1, dat op 1 Juni 1945 werd betrokken, waarbij op 10 Juni de aangrenzende villa Jacob Catslaan 2 kwam. In de stad werden 12 Wijkbureaux geopend. Door centralisatie, meer efficiency en een betere indeeling van de wijken kon ultimo December 1945 worden volstaan met het Hoofdkantoor Tolweg 1 en 10 Wijkbureaux.

Het eerste begin.

Direct bij het begin kwam Volksherstel te staan voor 4 groote problemen:

1. de hulp aan bombardementsslachtoffers,
2. de hulp aan uit Duitschland gerepatrieerde arbeiders,
3. het helpen van de talrijke opgedokenen,
4. het onderbrengen van NSB-kinderen.

Toen de eerste trein met repatriëerenden 2 Juni 1945 het station Hollandsche Spoor binnenstoomde, was ondanks den weinig beschikbaren tijd de ontvangst grondig voorbereid. Artsen stonden gereed om de terugkeerenden te onderzoeken, de Distributiedienst zorgde voor de verschaffing van de distributiebescheiden en in samenwerking met de U.V.V. werd aan allen een maaltijd aangeboden. Ook de politie was aanwezig, om de onbetrouwbare elementen, die probeerden ongemerkt met de anderen weer in het maatschappelijke leven te worden opgenomen, in verzekerde bewaring te stellen. Namens Volksherstel was er een Commissie van Ontvangst, welke zorgde voor de inschrijving in zijn Centraal Register. Dit laatste was zeer belangrijk, omdat Volksherstel, zooals verder nog uitvoeriger zal blijken, zich op verzoek van de Regeering zou belasten met het verstrekken van den zoogenaamden overbruggingssteun, welke alle gerepatriëerden zouden ontvangen. Door deze inschrijving werden zij tevens geheel in het Volksherstel-apparaat opgenomen, waarvan door bijna iederen gerepatriëerde gebruik is gemaakt. De daklozen werden ondergebracht in het Noodtehuis Groenestein, Loosduinscheweg 529 en later in het Noodtehuis aan de Nijkerklaan 9, waarover verder in dit verslag nog nadere bijzonderheden worden vermeld.

De onderdakbrenging van NSB-kinderen was volgens het eenparig oordeel van het Bestuur geen taak voor Volksherstel, doch werd ons door de omstandigheden opgedrongen. Direct na de bevrijding werden hier ter stede op groote schaal arrestaties verricht, waarbij men in tegenstelling tot wat in Rotterdam gebeurde, er ook toe overging, moeders van groote gezinnen te arresteren.

Voor de kinderen, die onverzorgd achterbleven, werden door de Gemeente het noodkindertehuis in de Kempstraat 126 en de Dr. Kesslerstichting in de Delagoastraat als quarantaine-inrichting in gebruik genomen. Van gemeentewege werd aan Volksherstel verzocht de exploitatie van deze tehuizen over te nemen. Hiervoor werd een speciale afdeling onder deskundige leiding aangewezen. Daarbij kwamen de tehuizen Badhuisweg 91 voor baby's en kleuters en Cromvliet te Rijswijk voor jongens van 12—18 jaar. Het inrichten van deze tehuizen in een tijd, toen er nog letterlijk niets te krijgen was en waarin tevens de publieke opinie zich nog veelal ook tegen deze kinderen keerde, was een schier bovenmenselijke taak.

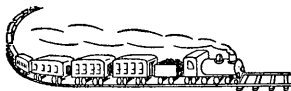
300 rapporten betreffende deze kinderen werden uitgebracht. Een 60-tal kinderen werd bij familie of bekenden in Den Haag ondergebracht, terwijl 40 kinderen buiten de stad een onderdak vonden. De aard en aanleg van de kinderen werd nauwkeurig onderzocht en bij een groot aantal van deze kinderen had, met steun van het Medisch-Paedagogisch Bureau, een psychotechnisch onderzoek plaats, teneinde daarna een geschikten werkgever of een voor hen passende vakopleiding te vinden.

De voorgeschiedenis van enkele kinderen maakte het noodzakelijk de hulp in te roepen van den Voogdijraad. Kinderen, die door hun ouders onrechtmatig aan de voogdij van een instelling, waaraan zij waren toegewezen, waren onttrokken, werden wederom aan de zorg van die instelling toevertrouwd. Voor enkele baby's, van wie de herkomst onbekend was, werd een onderzoek naar de identiteit ingesteld. Enkele abnormale kinderen, achterlijken en doofstommen werden in speciale inrichtingen ondergebracht. Een oproep in kerke-

lijke en neutrale bladen, om deze kinderen op te nemen, had veel succes. Op 1 Augustus 1945 ging dit werk over naar het Militair Gezag, hetwelk tot 1 September d.a.v. hiervoor van ons gebouw gebruik maakte.

Direct na de oprichting van Volksherstel vervoegden zich bij deze instelling de na de bevrijding opgedoken Joden, het poovere restant van de eens zoo bloeiende Haagsche Joodsche Gemeente. Bij hen voegden zich de zeer weinigen, die uit Duitsche concentratiekampen werden bevrijd. Wij verleenden juridische en financiëele hulp, verstrekten goederen en bemiddelden huisvesting, voor zoover dit mogelijk bleek.

Langzamerhand was Volksherstel gegroeid tot een groote organisatie. Tot goed begrip van het werk is het hier thans de plaats om deze in het kort te beschrijven.

DE ORGANISATIE.

Niet alleen.

Volksherstel heeft van den beginne af aan getracht zijn taak te verrichten in nauwe samenwerking met organisaties, welke hun sporen reeds verdiend hadden op maatschappelijk en charitatief terrein. In het werk van Volksherstel zijn organisatorisch betrokken o.a.:

- De Bisschoppelijke Hulpactie
- De Bijzondere Kerkelijke Gezinszorg
- De Diaconiëen der Gereformeerde Kerken
- Het Leger des Heils
- Het Roode Kruis
- De Haagsche Bestuurdersbond
- De Sociale Raad (Armenraad)

Zoedoende kon Volksherstel doordringen tot en medewerking ondervinden van alle lagen van de Haagsche Bevolking.

Niet onvermeld mag hier blijven, dat de oorspronkelijke opzet om in één organisatie alle hulp aan oorlogsslachtoffers te omvatten, ernstige wijziging onderging door maatregelen, welke de Regeering in Londen reeds vóór de bevrijding had getroffen. Door de instelling van het Centraal Bureau voor Oorlogsslachtoffers voor de hulp van overheidswege, de oprichting van de H.A.R.K. voor de versterking van goederen en van de Stichting 1940-45 voor de hulp aan verzetslachtoffers werd telkens een deel van den arbeid van het centrale orgaan afgenomen.

In en om de Wijkbureaux.

Om Volksherstel voor de oorlogsslachtoffers gemakkelijk bereikbaar te maken, werden door de geheele stad Wijkbureaux opgericht. Het was allerminst eenvoudig hiervoor geschikte perceelen te vinden. Dank zij de medewerking van verschillende Overheidsinstanties, als de Rijksgebouwendienst, het toen nog gemeentelijk Vestigingsbureau en de Kamer van Koophandel, mochten wij er in slagen 12 Wijkbureaux te vestigen, terwijl op 16 Juli 1945 als laatste, Wijkbureau XIII, in de Cornelis Jolstraat 6 te Scheveningen, werd geopend. Teneinde een betere efficiency te bereiken, konden enkele Wijkbureaux nadien worden gecombineerd, zoodat er aan het einde van deze verslagperiode de volgende 10 waren:

Wijk I en IV	—	Heelsumstraat 130
" II	—	Fisherstraat 133
" III en XII	—	Mient 175
" V	—	Stortenbekerstraat 10
" VI	—	Stille Veerkade 16
" VII	—	Prinsegracht 51
" VIII	—	v. d. Spiegelstraat 4
" IX	—	J. P. Coenstraat 2
" X en XI	—	Paets van Troostwijkstraat 83
" XIII	—	Cornelis Jolstraat 6

Er bestaan plannen tot combinatie van de Wijkbureaux:

II en V	in de Stortenbekerstraat 10
VI en VII	op de Stille Veerkade 16
VIII en XIII	in de Badhuisstraat 260

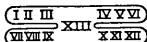
waarvan in den loop van 1946 de uitwerking zal worden ter hand genomen.

Het kostte veel moeite om in korten tijd de Wijkbureaux zoo te outilleeren, dat ze hun taak aankonden. Ieder Wijkbureau bestaat thans uit het Wijkhoofd, 3 of 4 leden van de Commissie van Ontvangst, 1 sociale werkster(er) met enkele huisbezoeksters(ers) en iemand voor de administratie, alsmede een portier. Elk Wijkbureau heeft een kaartsysteem van de aanvragers en een duplicaat van de rapporten, waarvan het origineel bij het hoofdkantoor berust. Er wordt tevens geregistreerd wat de betrokkenen hebben ontvangen. Behalve den stroom van aanvragers moest ieder Wijkbureau ook voortdurend een groot aantal klagers te woord staan. Bij een zoo grooten materiëelen nood als in Den Haag heerschte, is het vanzelfsprekend, dat iedereen van meening was, dat zijn geval wel het eerst voor hulp in aanmerking kwam. Natuurlijk was dit uit organisatorisch oogpunt niet mogelijk en ook niet wegens een aanvankelijk gebrek aan uit te reiken goederen, zooals nog zal blijken. Van iederen klager moest toch weer het formulier worden opgezocht en de aanvraag opnieuw worden overwogen om te constateeren of deze inderdaad volgens de vastgestelde regels in behandeling was genomen.

Zooals reeds in het begin van het verslag is uiteengezet, kon bijna geen enkel oorlogsslachtoffer volledig worden geholpen. De hieruit voortvloeiende ontevredenheid kwam voor een groot deel op de Wijkbureaux tot uiting. Gelukkig kwam hierin een groote verande-

ring, toen het H.A.R.K.-comité op het eind van het jaar belangrijke hoeveelheden goederen voor Den Haag ter beschikking kreeg, die in het gebouwd van de Coöp. Eigen Hulp in de Prinsestraat en later in het magazijn aan de Grootte Marktstraat 63 op breede schaal aan de bevolking werden uitgereikt. De Haagsche bevolking is hiervoor grooten dank verschuldigd aan alle goede gevers in het buitenland en aan de H.A.R.K., die krachtig hebben geholpen om den nood zooveel mogelijk te lenigen.

In totaal werden 48.000 oorlogsslachtoffers ingeschreven, de gezinsleden meegerekend, ongeveer 125.000 personen. Tenslotte noemen wij onder de aparte acties, waarvan de uitvoering hoofdzakelijk op de Wijkbureaux berustte, het Sint-Nicolaasfeest, waarover verder in dit verslag nog wordt gesproken.

De aanvraag komt binnen en vervolgt haar weg.

Ieder, die oorlogsslachtoffer is en onze hulp verlangt, wendt zich tot het Wijkbureau in zijn buurt. Hij wordt daar ingeschreven, wanneer hij bij een lid van de Commissie van Ontvangst aanneemelijk kan maken — aan de hand van door diverse instanties afgegeven certificaten — dat hij inderdaad tot de oorlogsslachtoffers behoort. Bij de inschrijving worden zooveel mogelijk bijzonderheden genoteerd. Formulieren worden ingevuld voor textiel, meubilair, keukengerei, serviesgoed, gereedschappen, enz.; voor bombardementsslachtoffers en voor hen, wien alles ontstolen is of die alles verloren hebben, worden ook formulieren ingevuld voor de Commissie Voorziening 's-Gravenhage, met welke Volksherstel zeer nauw samenwerkt.

Als bewijs van zijn inschrijving ontvangt de aanvrager een kaart, waarop het nummer vermeld staat, onder hetwelk zijn aanvraag werd geregistreerd. De inschrijving wordt nu geboekt en verwerkt, zoowel op het Wijkbureau als in het Centraal Register op het hoofdkantoor Tolweg 1, om te voorkomen, dat dubbele aanvragen worden ingediend en verder om later het opzoeken mogelijk te maken.

De aldus geregistreerde aanvraag wordt nu ter hand gesteld aan een sociale werker(er), die huisbezoek doet, of dit opdraagt aan een haar toegevoegde(n) huisbezoekster(er).

Van dit huisbezoek wordt een uitvoerig rapport opgemaakt. Aan de hand hiervan beslist de Sociale Afdeling op het hoofdkantoor of het aangevraagde al dan niet kan worden toegestaan. Eenzelfde behandeling genieten de aanvragers, die hun aanvragen indienen bij één van de met Volksherstel samenwerkende instanties, met dit verschil, dat in dit geval de betrokken instantie tenslotte beslist. Is de aanvraag goedgekeurd en is bepaald, welke goederen de aanvrager krijgt toegewezen, dan worden de noodige bonnen uitgereikt via het Wijkbureau of de aanvragende instantie.

Juridische kwesties en vragen op woninggebied, alsmede aanvragen voor geldelijken steun worden aan de betreffende afdelingen doorgegeven, welke zoo noodig de aanvragers oproepen voor een nadere bespreking.

Uit bijna alle aanvragen sprong het mateloze materiele tekort het eerst in het oog. Aanvankelijk moesten wij ons dan ook tot de leniging van deze nooden beperken. Langzamerhand wordt nu ook aandacht geschonken aan het sociale werk van moreelen en cultu-reelen aard.

Op menig Wijkbureau, vooral in de volksbuurten, komt men reeds thans met vragen over moeilijkheden met kinderen, gezinsmoeilijkheden e.d. aan welker oplossing in overleg met de Sociale Afdeling van het hoofdkantoor de grootst mogelijke aandacht wordt besteed. Dit sociale werk wordt met kracht aangevat, zooals nog nader zal blijken.

Administratie.

Zonder administratie geen organisatie, is niet minder waar, dan het omgekeerde. Het is hierom duidelijk, waarom het in het begin wel eens haperde bij Volksherstel. Het opzetten van een administratie met 48.000 aanvragers met hun 87.000 gezinsleden kostte tijd. Natuurlijk hebben wij er naar gestreefd, haar zoo eenvoudig mogelijk te houden. Iedere aanvrager staat zoowel op het hoofdkantoor als op zijn Wijkbureau geboekt met de omschrijving van zijn geval, met het rapport van het huisbezoek, met de genomen beslissingen. Iedere verstrekte bon wordt op zijn aanvraag aangeteekend en moet tevens op de uitdeelpost worden afgeschreven. Bij aankomst van nieuwe goederen wordt nagegaan, wie hiervoor in aanmerking komen. De gang van de formulieren door de verschillende afdelingen moet worden bijgehouden. Gewaakt wordt tegen dubbele inschrijvingen en bedrog. Daarbij spreken wij nog niet van de behandeling van 40.000 aanvragen, welke bij de met ons samenwerkende instanties werden ingediend. Ook zij moesten volledig worden opgenomen in de administratie. Er is zooveel, dat allemaal vanzelfsprekend moet gebeuren en heel eenvoudig zou zijn, indien Volksherstel een bedrijfje was met slechts een honderd cliënten. Wij hebben er echter meer dan 150.000. En omdat wij er prijs op stellen, hen allen zooveel als in ons beperkt vermogen ligt, te helpen, hebben wij in de afgelopen maanden veel zorg besteed aan onze administratie, teneinde deze te maken tot een eenvoudig, doch doelmatig werktuig in onze handen.

Bestuur en Directie.

Het is hier de plaats, om bijzonderen dank te brengen aan de Heeren A. J. Th. van der Vlugt en Mr. H. Smits, den eersten voorzitter en den eersten secretaris van het Bestuur van de afdeling 's-Graven-

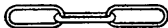
hage van Nederlands Volksherstel, en aan den Heer Ir. H. J. Kooy Jr, onzen eersten directeur. Zij hebben Volksherstel in Den Haag zijn eerste gestalte gegeven en de mogelijkheden geopend voor een verdere ontwikkeling.

Het personeel.

Voor de uitvoering van zijn plannen had Volksherstel direct na de bevrijding personeel noodig. Hierbij deden zich voor een deel typisch na-oorlogsche verschijnselen voor, welke helaas het vlotte werken in den aanvang zeer hebben belemmerd. Het wegvallen van den druk van den bezetter deed namelijk bij menigeen de balans overslaan naar den anderen kant. Iedere gebondenheid werd als druk gevoeld, zoodat te velen in dien tijd weigerden een betrekking aan te nemen, terwijl alras bleek, dat voor anderen een eenvoudige administratieve taak een te moeilijke opgave was. Daarbij kwam, dat een enorm groot aantal regeeringsbureaux en semi-overheidsinstellingen de beschikbare krachten van de arbeidsmarkt tot zich trok. Uit dit alles volgde, dat er practisch geen selectie van personeel mogelijk was, zoodat wij menschen moesten aanstellen, die weliswaar een zeer gewaardeerd idealisme meebrachten en veel goeden wil, doch die over weinig of geen ervaring beschikten. Vooral voor het sociale werk kwam deze categorie zich aanbieden, niet beseffend, dat een succesvolle beoefening daarvan, behalve liefde voor den medemensch, inzicht en levenservaring, ook de beheersching vordert van de techniek van dit werk en voorts de routine, om dit in de practijk te brengen. Dit alles heeft de geste van Volksherstel in de beginmaanden ongunstig moeten beïnvloeden en is verder de oorzaak geweest van een buitengewoon groot aantal mutaties. Niet minder dan ruim duizend personen verschenen en verdwenen op onze personeelstaten, waarbij wij gelukkig kunnen wijzen op een klein aantal gewaardeerde medewerkers, die steeds op hun post zijn gebleven en de vaste kern vormen van onze organisatie. Per 31 December telde het gezamenlijk personeel 422 leden benevens 4 gedetacheerden. Een personeelsvereniging werd gevormd, die enkele uitvoeringen gaf en tot taak heeft, de onderlinge band te versterken.

Aan de volharding en ijver van het personeel, dat een zware taak onder moeilijke omstandigheden moest verrichten, brengen wij hier gaarne hulde.

IN DIENST VAN DE GEMEENSCHAP.

De aard der hulpverlening.

Van het begin af aan stond vast, dat de hulpverlening van Volksherstel zich niet alleen zou bewegen op materieel gebied doch zich

ook tot het sociale en geestelijke terrein zou uitstrekken. Om op deze beide laatste gebieden met succes werkzaam te kunnen zijn, was een zekere materiele hulp vooraf noodzakelijk. In het eerste halfjaar na de bevrijding stond dan ook de voorziening van goederen aan de talloze oorlogsslachtoffers op den voorgrond.

Van textiel, schoenen en meubelen.

Uitgeplunderd als Nederland was door de Duitschers, was het verkrijgen van goederen één van de moeilijkste problemen. Daarbij was de behoefte zoo groot, dat wij, wanneer wij goederen aan de slachtoffers hadden uitgereikt, het gevoel hadden, dat dit slechts „druppels op een gloeiende plaat“ waren.

Eerst aan het eind van deze verslagperiode konden wij constateeren, dat langzamerhand de oorlogsslachtoffers een meer bevredigende hoeveelheid kledingstukken ontvangen hebben, hoewel voor zeer velen, waaronder talrijke bombardementsslachtoffers het minimum nog niet bereikt werd.

De Juni-inzameling.

Allereerst werd van 11 tot 16 Juni een GOEDERENINZAMELING gehouden langs de huizen. Het organiseeren daarvan ging gepaard met enorme moeilijkheden, daar wij vrijwel niet over vervoermiddelen beschikten, geen voldoende reclame konden maken, geen telefoon hadden en onze kantoren nog nauwelijks geoutilleerd waren. Wat bereikt werd, is dan ook hoofdzakelijk te danken aan het enthousiasme, waarmede werd ingezameld onder de suggestieve leiding van de sector-commandanten van de liquideerende luchtbescherming. Verschillende instanties verleenden hun volledige medewerking. Wij noemen de harmoniën „Klein maar Dapper“, de Postharmonie, de Reinigingsharmonie en de geluidswagen van de politie. Het is voor ons moeilijk, om een oordeel uit te spreken, of de oorzaak, dat er zoo weinig waardevolle stukken werden gegeven, moet worden gezocht in de moeilijke omstandigheden of in de geringe vrijgevigheid van het publiek. Het is te betreuren, dat bij deze noch bij de latere inzameling een noemenswaardige hoeveelheid wintergoed en meubelen was.

De C.N.V.-goederen.

Naast deze ingezamelde goederen kreeg Volksherstel de beschikking over een flinke partij textielgoederen en schoenen, aangevoerd door het Commissariaat Noodvoorziening van Militair Gezag en over de door onze Regeering in Amerika gekochte, z.g. S.H.A.E.F.-goederen. Deze goederen werden met behulp van de Distex en het

Rijksbureau voor Huiden en Leder in de verschillende uitdeelposten ondergebracht, waarna de Gemeentelijke Distributiedienst op advies van Volksherstel koopvergunningen uitreikte. Bij onvermogen om te kopen verstrekke Volksherstel waardebons. Bij deze C.N.V.-goederen waren in het geheel geen heerencostuums en slechts een gering aantal regenjassen en heerschoenen. Het waren juist deze goederen, waaraan vele repatriëerenden, opduikers en terugkeerenden uit concentratiekampen zoo dringend behoefte hadden. Medio October ontvingen wij daarom via de Distex nog 5000 nieuwe heerencostuums en 5000 nieuwe jassen. Het grootste deel hiervan bestond echter uit incurante maten.

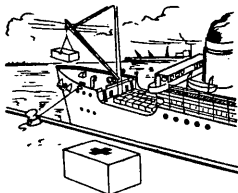
Over de goederenvoorziening van het Commissariaat Noorvoorziening is nog het volgende op te merken. Het C.N.V. eischte oorspronkelijk, dat de geheele Haagsche bevolking werd voorzien van kleding en schoeisel. Van een prioriteit van oorlogsslachtoffers wilde men niets weten. Zoo was Volksherstel gedwongen ook slijtageslachtoffers in te schrijven, van wie wij ca. 20.000 registreerden. Behalve om organisatorische redenen hadden wij hiertegen geen bezwaren, mits allen — hetgeen na de gedane toezeggingen verwacht mocht worden — binnen enkele weken aan kleding en schoeisel zouden zijn geholpen. Wij moeten echter constateeren, dat het C.N.V., niettegenstaande de zeer stellige beloften ten deze volkomen in gebreke is gebleven. Na één groote zending dames-zomergoed en ondergoed moest het C.N.V. verklaren dat het te veel verwachtingen had gewekt en geen zendingen van beteekenis meer konden worden verwacht. Het behoeft geen betoog, dat hierdoor een onnoodige vertraging in de voorziening van oorlogsslachtoffers is ontstaan; zoowel bij deze laatste categorie als bij een groot aantal slijtageslachtoffers is ontevredenheid veroorzaakt, welke had kunnen worden voorkomen. Op 20 December 1945 werd de uitreiking van C.N.V.-goederen beëindigd.

De H.A.R.K.-goederen.

Een derde bron van goederen vormden de magazijnen van de H.A.R.K., waarin voornamelijk goederen, afkomstig uit het buitenland, werden aangevoerd. Deze goederen, nieuw en gedragen, werden aan Volksherstel ter beschikking gesteld, hetgeen op eenvoudige wijze kon geschieden, omdat de afdeeling 's-Gravenhage van Volksherstel tevens het plaatselijk comité van de H.A.R.K. vormde. De verhouding tot het Landelijk H.A.R.K.-bestuur was aanvankelijk stroever. De verschillende controversen werden tenslotte grondig besproken op een conferentie in October te Rotterdam, waar gelukkig volledige overeenstemming werd bereikt. In de vergadering van het plaatselijk H.A.R.K.-comité van 2 November kon de verheugende mededeeling gedaan worden, dat de Nationale H.A.R.K. 200 kisten textielgoederen benevens een partij dekens zou

zenden. Hierna volgde een tot heden nog niet onderbroken stroom. Tot 31 December werden meer dan 100.000 stuks H.A.R.K.-goederen ontvangen.

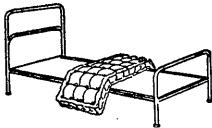
Het winter-appèl.

Van 29 October tot 3 November deed Volksherstel een appèl op de Haagsche bevolking tot het geven van winterkleeding. Dit geschiedde wederom met medewerking van dezelfde instanties als bij de Juni-inzameling. Thans verleende ook de politie haar steun. Een groot aantal dekens, kleeding en meubilair werd ingezameld, doch wederom moet worden opgemerkt, dat de kwaliteit van het gegevene niet beantwoordde aan de verwachtingen, welke Volksherstel meende te mogen koesteren, wanneer zich iedereen den schrijnenden nood, die nog steeds te lenigen viel voor oogen had gesteld.

Wij koopen zelf.

Niet alleen door het uitreiken van de geschonken goederen heeft Volksherstel getracht de oorlogsslachtoffers te helpen! Ook door eigen aankopen, vooral van die artikelen, waarvan weinig of niets door andere instanties beschikbaar werd gesteld, hebben wij getracht in den nood te voorzien. Een bedrag van ruim f 100.000,— werd uit eigen middelen verstrekt voor den aankoop van ledikanten, matrassen, dekens en schoenen.

Deze werden in een aparte uitdeelpost tegen betaling van den kostenden prijs uitgerekte. Aan hen, die dit niet konden betalen, werd, voor zoover zij daarvoor in aanmerking kwamen, een waardebon uitgerekte.

Baby's worden vertroeteld.

Bijzondere instemming bij het publiek vonden de prachtige Amerikaanse babypakketten, welke een volledige uitrusting bevatten

voor pasgeborenen en jonge moeders. In totaal werden hiervan 640 stuks uitgereikt. Bovendien konden wij vele babykleertjes uitreiken.

Bijzondere artikelen.

Onder de bijzondere artikelen, welke wij konden geven, waren 15 bontmantels. Deze werden aan rheumatische Bezuidenhoutslachtoffers uitgereikt en aan enkele door den Bezuidenhoutramp getroffen artisten.

Wij konden bemiddelend optreden bij het verstrekken van een oude meesterviool aan een zeer begaafden kunstenaar.

Don Suisse.

Bijzonder erkentelijk zijn wij wel voor de gift van het Zwitsersche Volk, de z.g. „DON SUISE“, bestaande uit een groote partij textiel nl. boven- en onderkleeding, voor een waarde van f 60.000,— alsmede 5 naaimachines.

Uit Denemarken en Noorwegen mochten wij eenige kleinere zendingen ontvangen.

VOORDAT WIJ DE GOEDEREN KUNNEN UITREIKEN.

Het transport.

Het vervoer van de groote hoeveelheden goederen vorderde uiteraard veel transportmiddelen. Nadat in den eersten tijd tot October gratis auto's van de Prinses Irene Brigade ter beschikking waren gesteld, waren wij daarna gedwongen tegen hoogen prijs vrachtauto's te huren. Een speciale postauto onderhoudt het verkeer tusschen het hoofdkantoor en de Wijkbureaux.

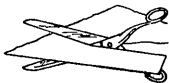
De opslag en sorteerling.

De voortdurende aanvoer van goederen maakte het noodzakelijk over een magazijn te beschikken, waar deze konden worden opgeslagen, gesorteerd en eventueel gerepareerd. Dit werd gevonden in het perceel Falckstraat 11b, dat half October voor dit doel werd geopend. De goederen, welke over de geheele stad verspreid lagen, werden alle daarheen vervoerd. Voor niet minder dan f 125.000,— waren al deze goederen tegen brand verzekerd. Misschien kan dit een beeld geven van de enorme hoeveelheid, welke daar opgeslagen, gesorteerd en verwerkt werd en tevens van den geweldigen arbeid, welke daar in korten tijd werd verricht. Toen in November 1945 een groote hoeveelheid nieuwe schoenen werd aangevoerd, vond de verkoop hiervan dan ook in de Falckstraat plaats, evenals van de bedden, die ons door het Bureau Afvoer Burgerbevolking waren verkocht. Slechts 2 maanden hebben wij van dit perceel gebruik kunnen maken. Het Ministerie van Oorlog eischte dit gebouw op, om er militaire keuringen in te verrichten. Thans wees de gemeente ons het oude schoolgebouw Hekkelaan 4 toe. Wij behoeven niet te vermelden, dat met deze verhuizing ook weer veel kosten, ongemak en moeite gepaard gingen.

Reparatie.

In dit verband moet nog vermeld worden, dat N.S.B.-vrouwen in de strafgevangenis te Scheveningen veel goederen hebben hersteld tegen f 0,75 per stuk. Zoo werden uit willekeurige lappen een groot aantal jongensbroekjes gefabriceerd.

DE UITREIKING VAN DE GOEDEREN.

Gast van de Haagsche winkeliers.

De wijze van uitreiking van de goederen is een niet minder groot probleem geweest dan het verkrijgen hiervan. In den beginne werden, dank zij de medewerking van een groot aantal Haagsche winkeliers, uitdeelposten ingericht. Aldra bleek dit groote technische bezwaren met zich mede te brengen. De gedupeerden moesten vaak vele winkels afloopen, voor zij de juiste maat van een bepaald kledingstuk of van schoenen konden bemachtigen. Bovendien eischte het overzicht en de contrôle een te groote administratie. Er werd toen besloten de uitreiking te centraliseeren en

wij vonden het Bestuur van de Coöp. Eigen Hulp bereid in het perceel Prinsestraat 7 een centrale uitdeelpost te openen, hetgeen op 8 October plaats vond.

Bij Eigen Hulp.

De uitgifte geschiedde thans wel centraal, doch nog steeds niet in een pand, waar Volksherstel-H.A.R.K. de vrije beschikking over had en waar men alle maatregelen kon nemen, welke noodzakelijk voorkwamen. Het feit, dat wij voortdurend gast waren, leidde tot organisatorische moeilijkheden, zoodat getracht werd een eigen pand te vinden. In November slaagde de Directie erin de hand te leggen op het pand Groote Marktstraat 63. De uitreiking bij Eigen Hulp werd 31 December 1945 gestaakt. In dit verslag willen wij het Bestuur van de Coöp. Eigen Hulp hartelijk dank zeggen voor haar welwillende medewerking.

Groote Marktstraat 63.

Inmiddels was op 15 November 1945 het pand aan de Groote Marktstraat 63 betrokken, terwijl in den middag van denzelfden dag de eerste kisten goederen arriveerden. Dag en nacht werd door 25 medewerkers gewerkt om alles uit te pakken, te sorteeren en om den winkel een smaakvollen aanblik te geven. Na de officiële opening op Maandag 19 November werd met de uitreiking begonnen. Deze winkel is een groot succes geworden. In 1½ maand werden daar niet minder dan 43.730 stuks goederen gratis uitgereikt. Wij konden ervaren, dat de gedupeerden, die in onzen winkel geweest zijn, deze zeer tevreden verlieten. Wij hebben getracht onze medewerkers van hoog tot laag te doordringen van de sociale zijde van hun werk en hebben gepoogd te bereiken, dat ieder geholpen werd, zooals een gewaardeerde cliënt in een goeden winkel behoort te worden geholpen.

Recherche/Interne Contrôle.

Ter voorkoming van fraude, diefstal en andere misstanden werd een afdeling Recherche ingesteld, waarvan een onbezoldigd Rijksveldwachter de leiding heeft. Een nauwe samenwerking met de Staatsrecherche is hierdoor tot stand gekomen. Regelmatig worden door fouilleering, huiscontrole, e.d. steekproeven genomen. Voor de administratieve controle is een afdeling Interne Contrôle. Hiernaast werd de medewerking verzekerd van het Accountantskantoor Loyens en Volkmaars, alhier, welk kantoor regelmatig onderzoeken instelt.

Wat wij verstrekten.

In totaal werden tot 1 Januari 1946 door Volksherstel uitgereikt 231.984 stuks. Hieronder waren heeren- en dames-, jongens- en meisjes boven- en onderkleeding en babygoederen. Verder meubelen, schoenen, keukengerei, dekens, lakens, sloopen, spreien, handdoeken, theedoeken, stofdoeken, pannelappen, tafellakens, servetten, shawls, plaids en pantoffels. Hiervan waren 142.551 stuks van

het Commissariaat Noodvoorziening, welke derhalve tegen betaling of tegen waardebons werden uitgereikt en 89.433 stuks van de H.A.R.K., welke gratis werden verstrekt.

Gemeentelijke Crisis- en Distributiedienst en Volksherstel.

Van groot belang voor de oorlogsslachtoffers is geweest de voorrang die de Gemeentelijke Crisis- en Distributiedienst hun heeft willen geven. Hun werd toegestaan textielformulieren te onzen kantore in te dienen, welke wij en bloc bij dezen dienst inleverden. Deze formulieren werden dan met voorrang behandeld. Op die manier konden aan oorlogsslachtoffers niet minder dan 3.750.000 textielpunten worden uitgereikt. Voor het resultaat zijn wij het Plaatselijk Distributiekantoor zeer dankbaar. Een speciale afdeling heeft hiervoor 83.721 formulieren in korten tijd moeten verwerken. Over de hulp, welke wij konden geven aan hen, die geen middelen hadden om de hun toegewezen textielgoederen te koopen, worden bijzonderheden vermeld onder het hoofdstuk Voorschotten.

3.750.000 ×

FINANCIEELE STEUN.

Volksherstel heeft de oorlogsslachtoffers op drieërlei wijze gesteund. In de eerste plaats door het doen van giften, in de tweede plaats door als kassier bemiddeling te verleenen voor de z.g. overbruggingssteun en ten derde door het als borg optreden tot een totaalbedrag van *f* 200.000,— bij de Gemeentelijke Leen- & Voorschotbank voor door deze instelling aan oorlogsslachtoffers te verleenen voorschotten.

Giften.

Wat de eigen giften aangaat, werd als principe aangenomen, dat het niet in de bedoeling van Volksherstel kan liggen om oorlogsslachtoffers blijvend te ondersteunen. De geldmiddelen van Volksherstel en het tijdelijk karakter der instelling maken dit onmogelijk. Alleen in bepaalde gevallen, waarin een gift ineens een bijzonderen noodtoestand kon opheffen, werd tot het geven hiervan overgegaan. Ook aan oorlogsslachtoffers, die niet door andere instanties konden worden geholpen, werd finantiëelen steun verstrekt. Volksherstel werkt hierin samen met andere instanties teneinde door het bijebrengen van grootere giften armlastigheid op te heffen of te voorkomen. Het nam daartoe zitting in de Commissie van Samenwerking van den Armenraad (Socialen Raad). Volksherstel droeg hier in 27 gevallen *f* 3885,— bij.

Aan giften werd uitgegeven *f* 16.154,48. Voor studie-doeleinden werd *f* 320,— bijgedragen. Deze bedragen zijn verdeeld over 294 personen.

Overbruggingssteun.

Toen bekend werd, dat binnen korten tijd duizenden repatriërenden zouden aankomen, hebben de autoriteiten ons verzocht ons te belasten met de uitbetaling van den z.g. overbruggingssteun, welke krachtens regeeringsbesluit gedurende 2 weken aan alle oorlogsslachtoffers die vroeger in loondienst waren geweest, zou worden uitgekeerd. In enkele dagen werd hiervoor een apparaat opgezet en met een staf van 40 personen werd de enorme stroom gerepatriëerden van Juni, Juli en Augustus opgevangen en administratief verwerkt. Op sommige dagen werden meer dan 400 personen geholpen. In totaal werd uitgekeerd f 494.866,38 aan 13.024 personen.

Voorschotten.

Toen het Plaatselijk Distributiekantoor op voorspraak van Volksherstel aan oorlogsslachtoffers punten en vergunningen ging verstreken, bleek weldra dat een groot aantal niet in staat was, de hierop te verkrijgen goederen te betalen. Volksherstel trad toen in onderhandeling met de Gemeentelijke Leen- & Voorschotbank. Overeengekomen werd, dat de bij ons ingeschrevenen, die door ons na onderzoek werden aanbevolen, een voorschot bij deze instelling konden krijgen. In totaal werden in de maanden November en December 1191 voorschotten verstrekt tot een totaalbedrag van f 109.719,40. De Gemeentelijke Leen- & Voorschotbank brengt aan de betrokkenen 6% voor rente en bovendien 3% voor kosten in rekening. Voordat de overeenkomst met de Gem. Leen- & Voorschotbank was afgesloten, had Volksherstel aan 137 personen voorschotten tot een totaalbedrag van f 14.327,48 verleend. Hiervan was aan het eind van de verslagperiode f 2159,15 terugbetaald.

Bedrijfscredieten.

Een aantal oorlogsslachtoffers, die tengevolge van de door de Duitschers genomen maatregelen hun zaken hadden verloren, wendden zich tot ons met het verzoek te willen bemiddelen tot het verkrijgen van een bedrijfscrediet. Deze gevallen werden door ons minutieus onderzocht. Een rapport werd opgemaakt aangaande de urgentie van den wederopbouw van het vernielde bedrijf, de mogelijkheid van bevoorrading met grondstoffen, de credietwaardigheid van den betrokkene, etc.

Daarna werden onderhandelingen gevoerd met verschillende instanties, welke tot de volgende resultaten leidden:

Geholpen door:	Gevallen:	Tot een totaal bedrag van:
Soc. Afd. N.V.H.	2	f 575,—
Ned. Midd. Bank N.V.	3	f 12.500,—
Comm. van Samenwerking	2	f 780,—
Stichting Zuid-Holland	2	f 2.800,—

terwijl voorts door bemiddeling bij leveranciers in 14 gevallen een leverancierscrediet kon worden verkregen tot een totaalbedrag van

f 62.150,— (de credieten varieren van f 350,— tot f 18.000,—). In behandeling bij de Ned. Middenstandsbank zijn 17 gevallen, terwijl 4 gevallen werden afgewezen.

Sociale Hulp.

Tallos zijn de sociale moeilijkheden in gezinnen van oorlogsslachtoffers, waarmede de betrokkenen geen raad weten en waarvoor men onze hulp inroept. Waar kinderen de dupe dreigen te worden, gelukte het ons vaak bevredigende oplossingen te vinden in samenwerking met de kinderpolitie, den Voogdijraad, de Commissie voor Tijdelijke Gezinsverpleging en andere instanties. Een eenvoudige ernstige bespreking leidde ook vaak tot betere verhoudingen.

Alimentatiekwesties werden voorgelegd aan de Commissie inzake Onderhoudsplicht. Hierdoor werden vaak de partijen op minnelijke wijze tot het nakomen van hun plichten gebracht. De behandeling van oorlogsslachtoffers, die zich a-sociaal gedroegen, werd overgedragen aan de zorg van het I.K.B., dat in samenwerking met den Socialen Raad dit onderwerp in studie nam.

Met het Consultatiebureau tot bestrijding van de Tuberculose werd contact gezocht, wanneer in gezinnen van oorlogsslachtoffers deze ziekte voorkwam. Een dankbaar gebruik werd gemaakt van de hulp van het I.K.B. en de B.H.O. voor uitzending van kinderen en zwakke huismoeders. Met het toenmalig Gemeentelijk Vestigingsbureau werd ook vruchtdragend overleg gepleegd, wanneer oorlogsslachtoffers buiten hun schuld een groote huurschuld hadden. Invalide oorlogsslachtoffers wezen wij den weg naar de verzorgingstehuizen, het Kareol, Huis te Werve en Zorgvliet.

Een nauw contact werd door ons onderhouden met alle reeds bestaande en nieuwe overheids- en particuliere instanties op sociaal terrein. Reeds in Juni werd het initiatief genomen tot instelling van een contactcommissie van alle instanties, welke zich in het bijzonder met de hulp aan oorlogsslachtoffers bezig houden. De vergaderingen van deze commissie welke regelmatig werden gehouden, hebben er veel toe bijgedragen de samenwerking te bevorderen, het terrein der verschillende instanties af te bakenen en gezamenlijk een oplossing te zoeken voor organisatie-problemen. De Sociale Raad gaf een gidsje uit, waarin de hulp verleende organen in 's-Gravenhage worden beschreven met volledige adreslijst. Dit gidsje was het resultaat van de besprekingen in de contactcommissie.

Juridische Adviezen.

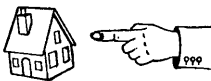
Op geen terrein was de chaos, die de Duitschers ons achterlieten grooter dan op juridisch gebied. In het labyrinth van wettelijke en onwettelijke voorschriften, waarin de bezetter het leven had gewikkeld, kon de enkeling den weg niet meer vinden. Vooral bij de oorlogsslachtoffers bestond een groote roep naar herstel van het

gedane onrecht, en maar al te vaak stonden de richtlijnen voor dit herstel nog niet vast en nog vaker hadden deze een dermate provisorisch karakter, dat hiermede niets voor het beoogde doel viel te bereiken. Onze Juridische Afdeeling heeft zich tot taak gesteld de oorlogsslachtoffers den weg te wijzen, die kon leiden tot voor hen bevredigender verhoudingen. Waar lacunes bleken te zijn, werd met de betrokken instanties geconfereneerd, hetgeen vaak leidde tot het nemen van doeltreffender maatregelen. Talrijke persoonlijke moeilijkheden op juridisch gebied werden tot een oplossing gebracht. Vooral in de moeilijke materie van Rechtsherstel konden wij velen bijstand verleen. Onze Juridische Afdeeling gaf verder advies over de volgende onderwerpen: wachtgeldregelingen, toelating buitenlanders, nationaliteitskwesties, inlevering f 1000,— biljetten, vorderingen op Lippmann & Rosenthal, oorlogschade, tegemoetkomingen aan invalide gerepatriëerden, verduistering van Joodsche goederen, overbruggingssteun voor kunstenaars, het herkrijgen van bedrijfspanden en de mogelijkheid van ontruiming van reeds toegewezen panden, Krankenkasse-gevallen, alimentatiekwesties, pensioenregeling met terugwerkende kracht, onderzoeken naar politieke betrouwbaarheid. In totaal werden 1240 juridische adviezen verstrekt.

Woningbemiddeling.

In de inleiding van dit verslag hebben wij eenige cijfers genoemd betreffende vernielde woningen in onze stad. De door deze rampen ontstane verschuivingen zijn zoo groot, dat men kan zeggen, dat bijna geheel Den Haag bij den woningnood betrokken is. Men moest verhuizen, evacueeren of men moest evacués opnemen. Het is daarom vanzelfsprekend, dat Volksherstel ook in dit opzicht hulp trachtte te verleen aan de getroffen. Met het toenmalig Gemeentelijk Vestigingsbureau, later het Centraal Bureau voor Huisvesting, werd overeengekomen, dat de woningaanvragen, door ons ingediend, met voorkeur worden behandeld. Door bemiddeling van Volksherstel werden tot nu toe meer dan 160 woningen toegewezen. Ook voor het verkrijgen van de zg. NSB-woningen konden wij in enkele gevallen met succes bemiddelen. Een aantal alleenwonenden konden wij aan kamers helpen. De medewerking van den Evacuatie Hulpdienst van de Kamer van Koophandel mochten wij in vele gevallen verwerven, teneinde aan getroffen zakenlieden een winkelpand te doen toewijzen. In bepaalde gevallen, waarin evacués onze hulp inriepen, om zich weer hier te mogen vestigen, konden wij een vestigingsvergunning voor hen verkrijgen.

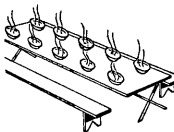

Noodtehuizen.

Op 1 Juni 1945 werd volgens een overeenkomst met het Ministerie van Sociale Zaken door Volksherstel een aanvang gemaakt met het onderbrengen van daklooze gerepatriëerden in een noodtehuis.

Tot dit doel werd door de gemeente 's-Gravenhage een gedeelte beschikbaar gesteld van „Huize Groenestein“, Stichting Schiefbaan Hovius aan den Loosduinscheweg 529. Van de opzet om uitsluitend gerepatriëerde personen of gezinnen, die politiek zuiver waren, op te nemen, moest worden afgeweken door gebrek aan ruimte in de gemeentelijke noodtehuizen. Zodoende werd bijna ieder, die buiten Den Haag had gewoond en thans dakloos was geworden, opgenomen. De Engelsche Hulpcorpsen „The Red Cross and St. John“, „The Queen's Messengers“ en verder „Het Vrouwelijk Hulpcorps“ en „Het Roode Kruis“ verleenden vooral de eerste maanden hun onmisbare hulp onder de directie van Nederlands Volksherstel, welke de administratie, kinderverzorging, huishoudelijke dienst en de financiële afwikkeling voor zijn rekening nam. Een arts van den Gemeentelijken Geneeskundigen Dienst hield iederen werkdag zitting. Het grootst aantal gelijktijdig opgenomenen bedroeg 505; tot en met 31 December 1945 was aan 1400 personen onderdak verleend. Behalve zij, die uit het buitenland repatriëerden, waren hieronder teruggekeerden van hongertochten, vreemdelingen en evacués. Van alle bewoners van Groenestein werd met medewerking van eenige ambtenaren van den Socialen Raad een uitvoerig sociaal rapport opgemaakt, aan de hand waarvan de mogelijkheden werden nagegaan, om de betrokkenen wederom in de maatschappij terug te brengen. Het geheele Volksherstelapparaat werd in werking gesteld om hen zooveel mogelijk te helpen.

Hun maatschappelijke posities varieerden van universitair geschoolden tot zwervers. Velen van hen zijn de richting kwijtgeraakt, waarin zij hun leven moesten sturen en slechts met behulp van anderen gelukt het hierin verbetering te brengen. Begin November was de bevolking van Groenestein, doordat huizen en kamers in de stad waren gevonden, teruggelopen tot 170 personen. Daar inmiddels de gemeente het gebouw noodig had voor huisvesting van vrijgekomen politieke gevangenen, werd besloten Groenestein weer ter beschikking van de Gemeente te stellen en met de gerepatriëerden te verhuizen naar het schoolgebouw Nijkerklaan 9, welk pand met 70 uitsluitend zuiver gerepatriëerden op 11 November 1945 werd betrokken. In dit gebouw is een proef genomen met gezinsbewoning en het leven in gezinsverband, welke proef tot heden is geslaagd. Op de kamers van de bewoners konden ook de verschillende beroepen worden uitgeoefend. Dit deden kleermakers, verstelnaaiers, een bontwerker, een kunstschilder en een beeldhouwer, waardoor veel lediggang werd voorkomen. Eind December 1945 waren er in het noodtehuis 67 personen, te weten 41 alleenstaande mannen en 10 gezinnen met gezamenlijk 7 kinderen.

Inlichtingendienst.

Het zijn niet alleen juridische puzzles, waarover men bij Volksherstel advies komt vragen. Er bleek bij het publiek een dringende behoefte te bestaan aan een orgaan, tot hetwelk men zich kon wenden met algemeene vragen.

De mogelijkheid hiertoe vonden wij door het oprichten van een informatiedienst, die tot taak had het verzamelen en het verstrekken van algemeene gegevens, welke voor oorlogsslachtoffers van belang konden zijn. De inlichtingen konden worden verkregen aan de kiosk aan den Hofweg, welke werd geopend 22 September 1945 en de kiosk Badhuisstraat, welke in een groote behoefte voorzien.

Hoewel zulks feitelijk buiten het verslagjaar valt kan worden vermeld, dat begin Januari 1946 een Inlichtingenbureau werd ingericht aan de Laan van Meerdervoort 288, speciaal voor Indische gerepatriëerden.

In totaal werden tot 1 Januari 1946 8408 inlichtingen verstrekt.

Het St. Nicolaasfeest.

Een zeer speciale actie met een ideëel doel was het door ons georganiseerde St. Nicolaasfeest. De bedoeling hiervan was, om door middel van dit feest de gezinsband van oorlogsgedupeerden, die vaak door het jaren lang afwezig zijn van den vader minder hecht was geworden, weder nauwer aan te halen. De ouders, die bij ons ingeschreven stonden, werden in de gelegenheid gesteld, enkele geschenken van ons te krijgen, welke zij zelf aan de kinderen konden geven.

De opzet is voortreffelijk geslaagd. 28.558 kinderen konden van hun ouders door onze bemiddeling een zakje snoepgoed, een taai-taipop, een stuk textiel of speelgoed ontvangen.

In totaal werden uitgereikt 15.000 zakjes snoepgoed, 26.500 taai-taipoppen, 13.500 stuks textiel en 18.000 stuks speelgoed. In twee Wijkbureaux is van 26 November tot 5 December St. Nicolaas met zijn knechts voortdurend op bezoek geweest, om persoonlijk de geschenken uit te deelen.

Een dubbelganger van Sint reed in dien tijd rond, om alle zieke kinderen van bij ons ingeschreven ouders persoonlijk te bezoeken, hetgeen veel voldoening heeft gegeven. De Sint-Nicolaasactie begon met een plechtige intocht in de Scheveningsche visschershaven, gevolgd door een rijtoer via het Binnenhof naar de Laakhaven. Duizenden kinderen hebben op dezen weg Sint Nicolaas toegejuicht en zich vermaakt met de grappen van de kwistig pepenoten strooiende Zwarte Pieten. De medewerking van Richard Flink als alter ego van Sinterklaas werd bijzonder op prijs gesteld.

Ontwikkeling en Ontspanning.

Van meet af aan werd de noodzakelijkheid gevoeld, om de oorlogsslachtoffers niet enkel met materieele hulp tegemoet te komen. Hiervoor werd opgericht de afdeling Ontwikkeling en Ontspanning, welke op verschillende manieren heeft getracht op gezonde wijze deze taak te verrichten. Diverse sportmiddagen werden georganiseerd, culmineerend in den grooten sportdag van 19 Augustus op het A.D.O.-terrein, waar 8000 toeschouwers genoten van voetbal, korfbal, handbal en van het beste op turngebied, wat op dat oogenblik in Den Haag werd gepresteerd. De Volksuniversiteit stelde 100 vrijkaarten voor verschillende cursussen ter beschikking. Het is ongetwijfeld te wijten aan de groote onrust, welke iedereen in den eersten tijd na de bevrijding beheerschte, dat slechts weinigen hiervan gebruik maakten. De Openbare Leeszaal verstrekte gratis leeskaarten. Wij subsidiëerden het Musschenwerk en de cursussen voor socialen arbeid, georganiseerd door de Instelling voor Algemeen Maatschappelijk Onderricht. Juist in dezen tijd is het ontwikkelingswerk van de grootste beteekenis.

O&O

Cultureel Werk.

Zooals reeds eerder in het verslag werd opgemerkt, wordt het werk van Volksherstel geleidelijk meer van cultureelen aard en zullen wij ons meer gaan toeleggen op het geestelijk herstel dan op de materieele hulpverlening. Op 11 December 1945 werd hiermede een aanvang gemaakt door het geven van Sexueele Voorlichting in diverse gebouwen en kerken van de stad. Deze bijeenkomsten, welke waren voorbereid door de geestelijke sectie en door samenwerking van de verschillende gezindten waren tot stand gekomen, werden op 8 verschillende plaatsen gehouden en door niet minder dan 7500 jonge menschen tusschen de 16 en 35 jaar bezocht. Wij hopen, dat aldus een belangrijk deel van de Haagsche Jeugd is gewezen op ieders eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van het sexueele vraagstuk.

PROPAGANDA-ACTIES.

De door ons gevoerde propaganda had tweeërlei doel:

1. de verbreiding van de Volksherstel-idee, d.w.z. de idee, dat allen hebben bij te dragen tot het lenigen van de nooden van de oorlogsslachtoffers,
2. het verkrijgen van financiëelen steun.

De actie werd begonnen met de reeds eerder gemelde 7 groote openbare vergaderingen. In den loop van het jaar vonden nog plaats concerten in de Groote Kerk en in de Willemskerk, waaraan orkes-

ten en kunstenaars van naam hun medewerking verleenden. Wij vermelden met groote dankbaarheid het Residentie-orkest, „Die Haghezangers” en het „Palestrinakoor”.

Met het Residentie-orkest werd een kleine tournee gemaakt naar Breda en 's-Hertogenbosch, welke groote propagandistische waarde had. Wij vonden het Residentie-orkest bereid, voor het eerst in zijn geschiedenis, een openlucht uitvoering te geven, welke op het Binnenhof plaats vond.

Ondanks de beperkte plaatsruimte ondersteunde de pers ons zeer bij de propaganda; ook de mooie affiches, welke het Landelijk Bureau beschikbaar stelde, werkten aan de verbreiding van de Volksherstel-gedachte mee.

Vele giften bereikten ons in allerlei vorm en van ontelbare zijden. In dit verband moeten worden genoemd de goederen- en gereedschapsinzamelingen van October en November in diverse bioscopen in Den Haag. Verder waren er ontelbare dansavonden en muziekavondjes, waar Volksherstel niet werd vergeten.

Driemaal werden op Duindigt rennen gehouden, welke een belangrijk bedrag opdrachten. De straatcollecte van 31 Augustus leverde f 52.000,— op aan baten. Als tijdverschijnsel en ook wegens de opbrengst willen wij speciaal onze automobilisten-campagne releveeren. Wij hebben getracht de eenige manier om in de eerste maanden na de bevrijding te kunnen reizen n.l. door te liften, ten bate van Volksherstel te gebruiken. Op onze advertenties hebben zich een groot aantal automobilisten aangemeld, die bereid waren een bus in hun auto te plaatsen, waarin de lifters hun tol der dankbaarheid konden betalen. De inhoud der bussen varieerde van f 20,— tot f 100,—.

BESLUIT.

Wanneer wij nu de balans opmaken, dan kunnen wij het volgende vaststellen. Het Koninklijk Nationaal Steuncomité van 1914 stond voor de gevolgen van een ontwijking van het economische leven, hoofdzakelijk door het ontbreken van aanvoer uit het buitenland en door de mobilisatie.

Het Nationaal Crisis Comité had tot taak hen, die door de economische crisis hun broodwinning verloren, of hun zaak zagen te gronde gaan, te helpen. Er waren echter goederen van allerlei aard, van sommige zelfs te veel. Het economisch apparaat bleef intact. Volksherstel stond voor de zwaarste opgave. Het economisch apparaat was vernietigd. Niemand had meer zijn eigen plaats in het maatschappelijk leven. Goederen op ieder gebied ontbraken. Een geestelijke verwildering dreigde de overhand te zullen nemen. In het licht van deze schier bovenmenselijke taak, welke de omstandigheden aan Volksherstel oplegden, is het duidelijk, dat wat

bereikt werd, in ieder opzicht te kort moest schieten. Bezien we echter de hulp, welke ondanks alles gegeven kon worden, den nood, welke op ontelbare plaatsen werd gelenigd, de bijdrage tot verheffing, welke wij in vele gevallen konden geven, dan vertrouwen wij, dat ook de lezer van dit verslag de overtuiging heeft gewonnen, dat het mogelijke werd gedaan.

„Particuliere Bespreking” staat er boven de notulen van die gedenkwaardige geheime vergadering van 10 Februari 1945. Het Bestuur, de Directie en alle medewerkers hebben er naar gestreefd Volksherstel op te heffen tot een ALGEMEENE Haagsche aangelegenheid. Dit verslag wil hiervan getuigenis afleggen.

BIJLAGE.

60 maanden systematische afbraak

- 20.617 beschadigde of afgebroken woningen.
- 389 verloren gegane fabrieken en werkplaatsen.
- 64 verloren gegane kantoorgebouwen.
- 24 verloren gegane scholen.
- 10 verloren gegane ziekenhuizen en klinieken.
- 7 verloren gegane kerkgebouwen.

- 130.000 personen werden gedwongen te verhuizen, waarvan
- 65.000 personen naar buiten de stad.
- 34.500 gedwongen tewerkstellingen in het buitenland, waarvan
- 27.500 tewerkstellingen in Duitschland.

- 943 dooden door oorlogshandelingen, waarvan
- 151 geëxecuteerd.
- 15.000 niet teruggekeerde Joden.
- 2.135 dooden door voedselgebrek, buitendien ontelbare gevallen van blijvende gevolgen door de voedselschaarschte.

- 8.529 infectieziekten in 1944 (541 in 1939).
- 4.055 geconstateerde tuberculosegevallen (2410 in 1939).

- 62.000 dakloozen door de Bezuidenhoutramp en de afbraak voor de fortificaties.

7 maanden moeizame opbouw

door Volksherstel 's-Gravenhage:

- 48.000 ingeschreven gezinnen voor hulp, omvattende
- 125.000 personen, die zich rechtstreeks tot Volksherstel wendden en
- 40.000 personen, die zich via verschillende instanties aanmeldden bij Volksherstel.

- 231.984 stuks verstrekte goederen, waarvan
- 142.551 stuks aangevoerd door het Commissariaat Noodvoorzieningen.
- 89.433 stuks aangevoerd door de H.A.R.K.
(Tot 1 Maart 1946 bedroeg het aantal verstrekte goederen 349.481).
- 83.721 via Volksherstel bij den Gem. Distributiedienst ingezonden formulieren.
- 3.750.000 hierop door dezen dienst verstrekte textielpunten.

- 1.240 juridische adviezen aan oorlogsgetroffenen.
- 160 toewijzingen voor een woning.
- 8.408 verstrekte inlichtingen door den inlichtingendienst.
- 28.558 kinderen van ingeschreven gezinnen ontvingen een Sint Nicolaascadeautje in den vorm van textiel, snoepgoed en speelgoed.
- 1.400 personen werden voor korter of langer in het Noodtehuis Groenestein verzorgd.

